خوێندنەوەیەک بۆ کتێبی (ئەو کاروانەی بۆ هەواری ئێمە نەچوو).. هیوا ناسیح

لەم ماوەیەی پێشودا هاورێ و نوسەر کاک سالار ڕەشید کتێبی (ئەو کاروانەی بۆ هەواری ئێمە نەچوو) بەدیاری بۆ ناردم، کە بریتییە لە بیرەوەرییەکانی نوسەر، نزیکەی شەش سەد لاپەڕەیە، دوو لە سێی کتێبەکە یادەوەرییەکانی خۆیەتی و سێیەکیشی تەرخانە بۆ یادداشتەکانی هاورێیانی ئەو سەردەمەی و چەند بەڵگەنامەیەک.
کتێبەکە بە یادەورییەکانی منداڵی و گەڕەکەکەیان لە کەرکوک دەستپێ دەکات، تا دەگاتە مێردمناڵی و سەرەتای گەنجێتی و تێکەڵبوونی بە دونیای خوێندنەوە و بیر و ئینجاش نێو ڕێکخستنەکانی کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان (کۆڕەڵک)، کە ئەوسا گەورەترین و کاریگەرترین ڕێکخراوی سیاسیی باشوری کوردستان بووە و بڕبڕەی پشت و دینەمۆی یەکێتی نیشتمانی بووە. ئەوەی یادەوەرییەکانی جوانتر و بابەتیتر کردوە، پێڕست بۆ ناونیشانی بابەتەکان و هەروەها نوکتە و قسەی خۆشی نێوان بابەتە جدی و تراژیدییەکانە.
نوسینەوەی یادەوەرییەکان بۆ مرۆڤێک کە خۆی لە نێو مەیدان و چەقی ململانێ و ڕووداو و کێشەکاندا بوو بێت پێویستییەکی ژیاریی و مێژوویی و ئەدەبییە، جگە لەوەش ئەرکێکی نیشتمانی و نەتەوایەتییە، هاوکات بەسەرکردنەوە و ئەمەک و وەفایەکیشە بۆ گیان و یادەوەریی ئەو کەسانەی لەو ڕێگا و ڕێبازەدا بوونەتە قوربانی. بۆیە من دەستخۆشییەکی زۆر لە کاک سالار دەکەم بۆ ئەنجامدانی ئەم کارە.
چەقی باسەکان ساڵانی کۆتایی حەفتاکان و سەرەتا و ناوەراستی هەشتاکانی سەدەی رابردوە، بابەت ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە نێو شاری کەرکوک، ڕووداو و چالاکی و کێشمەکێشمەکانی نێو باڵەکانی ڕێکخراوەکەیە. باسی سەرجەم یان زۆربەی زۆری ئەو گەنجە تێکۆشەر و دڵپڕ و ئازا و بەجەرگانەی نێو کەرکوک و دەوروبەرین، کە گیانیان خستبووە سەر لەپی دەستیان و لە نێو ئەو (کاروانە)دا بوون بەرەو ئەو (هەوارە)ی ئامانجیان بوو، بە هەموو تین و توانا و وزە و بڕستی خۆیان خەباتیان بۆ دەکرد و بە گژ ئەژدیهای بەعس دا دەچوونەوە. بە کورتی چیرۆکی خوێن و خەباتی نهێنی کۆمەڵێک کوڕ و کچی گەنجی دڵپڕ لە هیوا، چالاکی و چاونەترسی، ترس و دڵەڕاوکە،

گیران و زیندانی و ئەشکەنجە، شەهیدبوون و زەحمەت، بێ مورادی و نائومێدبوون و وازهێنان، ناپاکی و خۆنەگری هەندێک، کێشمەکێشمی حزبایەتی.

کتێبەکە بە زمانێکی کوردی پاراو نوسراوە، نوسەر خۆی نەکردۆتە قارەمان و فریشتە و لە هەندێک جێگاشدا دانی ناوە بە هەڵە و کەموکوڕییەکانیدا، ئەوەش باشە کە هەر پشتی بە یادگەی خۆی نەبەستوە، بەڵکو داوای لە هاورێ و هاوخەباتەکانیشی کردوە، کە وەک شایەتحاڵێک یاداشتی ئەو ساڵانەی خۆیانی بە کورتی بۆ بنێرن، یان دواندونی و سەرجەمیانی لێرەدا بڵاوکردۆتەوە.

ئەوەی چێژی زیاتری پێمدا ڕەنگە لەبەر ئەوە بێت، کە زۆر لەو جێگا و دەڤەرەکانی باسی کردوە نزیکی زێد و ناوچەکەی منن (گەرمیان)، هەروەها باسی لە هەندێک هاورێم کردوە، کە ساڵانێکە ئاشنای کەسایەتی و بیرکردنەوەیانم، وەک فازڵ عوسمان و عەلی سیاسی و هیتر، جگە لەوەی تێیدا باس لە مامم (وریا ئاخجەلەری) کراوە، کە پێشمەرگەی دانەبڕاو و دێرینی ناوچەی گەرمیانە و لە سنوری تیپی ٢١ی کەرکوک و ٢٥ خاڵخاڵاندا لێپرسراوێتی جۆراوجۆری هەبووە. دواتر ئەو سەروەختانەی باسی دەکات، بەتایبەت ناوەڕاستی هەشتاکان سەرەتای گەنجێتی و ئاشنا بوونی من بوو بە جیهانی خوێندنەوە و سیاسەت، بە هۆی مامەوە کە کادر بوو لە ناوچەی ئاغجەلەر و قڵاسێوکە، زۆر جاران سەردانی پێشمەرگەو بارەگاکانیانم کردوە، ئێمە ماڵمان لە ناحیەی ئاغجەلەر بوو، هەروەها بە هۆی ئەوەی باوکیشم لەو کاتەدا لە ڕێکخستنەکانی هەمان حزب کاری دەکرد، ماڵمان وەک مەکۆی ڕێکخستن و کۆبوونەوەی شانەکان وابوو، جاری واش بوو، پاش چالاکی پێشمەرگانە، کە دەهاتنە ناو شارۆچکەکە و دەستیان دەوەشاند، یان تۆپبارانی دامودەزگاکانی بەعسیان دەکرد، باوکم داوای لەمن دەکرد، لەبەر ئەوەی خەتم خۆش بوو، تا ڕاپۆرتی ئەنجامی چالاکییەکانیان و کاریگەریی لەسەر ورە و مەعنەویاتی خەڵک و دانیشتوانەکەی بۆ بنوسمەوە، تا لە ڕێگەی خۆیەوە بینێرێت بۆ ڕێکخراو، بۆ هەڵسەنگاندن و زانیاری تەواو لەسەری.

ئەوەی زۆر سەرنجی ڕاکێشام کەسایەتی ئەسعەد سۆفی (شێخ دارا) یە، کە دەکرێت ژیان و سەربوردەی بکرێت بە ڕۆمان یان فیلم، ناوبراو لە ساڵانی کۆتایی حەفتاکان و سەرەتای هەشتاکاندا گەنجێکی کەرکوکی زۆر بوێر و زیرەک و وریا و خوێندکاری زانکۆ بووە، بەرپرسی پۆلێکی چالاکیی سەربازیی (ئیغتیالات)ی کۆمەڵەیە لە نێو شارەکەدا، وەک دەردەکەوێت خۆی ڕاستەوخۆ جا وەک سەرپەرشتیار بێت یان بکەر بەشداریی کۆمەڵێک چالاکی کاریگەر و جۆریی (نەوعی) لە شاری کەرکوک و سلێمانی کردوە، کە تێیدا چەندان بەعسی و بەکرێگیراوی پلەدار

بەسزا گەیەنراون. دوای ئەوەی ئەندامێکیان بە ناوی (عەلی مغاویر) دەگیرێت و بێ هیچ ئەشکەنجە و فشارێکی وا، ناپاکی دەکات، ناوی هەرچی هاوڕێیانی کۆمەڵە هەیە بە وردەکاریی و پێکهاتەی پۆل و شانەکانییانەوە بۆ هەواڵگریی بەعس لە کەرکوک ئاشکرا دەکات، تا گیانی خۆی ڕزگار بکات. ئیتر دەیان کادر و ئەندامی ڕێکخستنەکانی کۆمیتەکەیان (ئاگری سور) دەگیرێن. گەورەترین زەبری گورچکبڕ بەر ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە دەکەوێت لە شارەکەدا، بەمەش کۆمیتەی ئاگر لەبەریەک هەڵدەوەشێت، چالاکترین و ئازاترین ئەندامەکانی لەسێدارە دەدرێن یان بێسەروشوێن و زیندانی دەکرێن.

ئەسعەد دوای گیرانی لە سەرەتا و لە ژێر ئەشکەنجەی قورسدا ناوی دوو لە هاوڕێکانی دەدرکێنێت، بەڵام دوای ئەوە قوڵوقەپی لێ دەکات و ناوی ئەو دەیان ئەندام و کادرانەی تر ناهێنێت و بە نهێنی دەهێڵێتەوە، بەمەش گیانیان دەپارێزێت، هەرچەندە بڕیاری لە سێدارەدانی بۆ دەردەچێت، بەڵام بە شایەتی ئەوانەی سەردانیان کردوە، یەکێکیش لەوان نوسەری کتێبەکە کاک سالارە، ناوبراو بە گیانێکی بەرز و ورەیەکی پۆڵاینەوە، تا ئەو کاتەی لە سێدارە دەدرێت، ناڕوخێت و هیوای بە تێکۆشان و خەبات بەردەوامە، تەنانەت لە گاڵتەو قسەی خۆشیش ناکەوێت، لە هەمووی سەرنجڕاکێشتر دان بە هەڵەی خۆیدا دەنێت و ئامادەی سزای مەرگیشە بۆ خۆی. نوسەر دەیگێڕێتەوە، کاتێک لە تەموزی ١٩٨٣دا لە زیندانی موسڵ سەردانی دەکات، ئەسعەد پێی دەڵێت: ئیعتیرافم لەسەر دوو کەس لە هاوڕێیانم کردوە، ئەگەر ڕۆژێک هات و لە زیندان ئازاد کرام، کۆمەڵە لەسەر ئەوە رمیم نەکات، ئەوا من بە ڕێکخراوێکی شۆڕشگێڕی نازانم!! ل٢٩٨.

من لێرەوە لە یەکێتی نیشتمانی بە تایبەت لە کۆنە هاوڕێ و هاوخەباتەکانی لە نێو ئەو حزبەدا، دەپرسم، ئایا ئەم مرۆڤە شایەنی پەیکەری زێرین نییە، لە نێو جەرگەی کەرکوکدا بۆی دروست بکرێت؟ ئاخر ئەم قارەمانە هیچی لە شەهید (ئاسۆی دەلاک) کەمتر نییە.

کاک سالار شیکردنەوەیەکی بابەتی و جوانی بۆ هەڵە و کەموکوڕییەکانی ڕێکخستنەکانی ناو کەرکوک کردوە، کە بوونە هۆی ئەوەی ئەو کارەساتە گەورەیەیان بەسەردا بێت. ئەو ڕۆڵەی ناوبراویش گێڕاویەتی لە دووبارە دروستکردنەوەی ڕێکخستنەکان مایەی دەستخۆشییە. بەڵام بیرمان نەچێت هەمیشە دوای شکست و نسکۆ ڕەخنەگرتن ئاسانە، ئەوەی گرنگە ئایا کاک سالار، یان شانە و کەرتەکەیان پێش ڕوودانی ئەو ڕووداوە دڵتەزێنانە، وەک هەڵسوڕاو و کادرێکی مەیدانی ڕێکخراوەکە هەستیان بەو مەترسی هەڵانە کردبوو؟ بۆ نمونە ئەو تێکەولێکەی شانە و پۆلەکان لە بواری سەربازی و

ڕێکخراوەییدا، گەر بەڵێ، ئایا خۆی و هاوڕێکانی سەروی خۆیان بە فەرمی لەو هەڵانە ئاگادار کردوەتەوە؟؟

لە لا ٤٠١دا باس لە بەڕێوەچوون کۆنفرانسی دووەمی کۆمەڵە دەکات و دەڵێت، کە سکرتێری کۆمەڵە نەوشیروان مستەفا سەبارەت بەوانەی بڵاوکراوەی (هەڵوێست)یان لا گیراوە، گوتویەتی (بیانبەنە دەرەوە و ڕەمیان بکەن!)، ئەمەشی لە کتێبێکی تر وەرگرتوە، کە نوسەرەکەی یەکێک بووە لەو تۆمەتبارانە، واتە بێلایەن نەبووە لە ململانێکەدا، سەیرە کاک سالار خۆی لە کۆنفرانسەکەدا بووە، کەچی وتەی یەکێکی تری لایەنگر نەک بێلایەنی کردوە بە بەڵگەی ئەو قسەیە، کە هیچ لۆژیکێک قبوڵ ناکات، لە کاتی بەڕێوەچوونی کۆنفرانسێکدا، سکرتێری حزبەکە بێت و قسەی وا بکات! ئەوی یادداشتەکانی م. پشکۆ و هەڤاڵ کوێستانی خوێندبێتەوە کە تا ڕادەیەک بەوردی ڕووداوەکانی نێو کۆنفرانسەکەیان تۆمار کردوە، شتی وای بەرچاو ناکەوێت. بۆیە بەڕای من ئەم قسەیە دوورە لە ڕاستییەوە.

لە ڕووی زمانەوانییەوە دووبارەبوونەوە بە وشە و دەبڕین لە هەندێک شوێن لە نێوان یادەوەرییەکانی کاک سالار نوسیویەتی و لەگەڵ یادداشتەکانی هاوڕێکانیدا، کە تێیدا دەقەکانیان بڵاوکراوەتەوە، بەدی دەکرێت. سەرەڕای ئەوەی چەند بەڵگەنامەیەکیشی لە پاشکۆدا بڵاوکردونەتەوە، بەڵام چونکە کوالیتییان چاک نییە، باش ناخوێنرێنەوە. پاشان تەنها یەک وێنەی خۆی و دوو هاوڕێی لە پاشکۆدا بڵاوکردۆتەوە، دەکرا نوسەر هەوڵی زیاتری بدایە و هەندێک وێنەی شەهید و زیندووەکانی تری، کە هاوخەبات و هاوڕێی بوون و لە کتێبەکەدا ناویان هاتوە پەیدا بکات و بڵاوبکاتەوە. ڕاستە وەک لە پێشتردا وتمان زمانی نوسینەکەی بە گشتی ڕەوانە، بەڵام لە هەندێک دەربڕین و ڕستەدا مرۆڤ هەست دەکات، کە هێشتا شێوازی ڕاگەیاندن و ئەدەبیاتی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی پێوە دیارە، بۆ نمونە: نەزەری خۆی بەو جۆرە بەیان کرد… ل١٦٩، تەبلیغ و تەرویج و سازماندەهی … ل٣٧٠، تەکسیرکردنی بەیاننامە، تەبلیغاتی تەسلیمخوازانە … ل ٣٨٣.

باسی وردەکاریی ناپێویست وایکردوە لە هەندێک جێگەدا بابەتەکان درێژببنەوە، لە هەندێک شوێن پێویست بوو زیاتری لەبارەوە بنوسرێت، کەچی بەکورتی پێیدا گوزەری کردوە، بۆ نمونە شەهید مەلا محێەدین، کە کادرێکی چالاک و کارا بووە، ڕۆڵی کەم باسکراوە، یان باس لەوە ناکات، چۆن (عەلی مغاویر) پاش ئەو ناپاکییەی کردویەتی، تەنانەت دە دوانزە ساڵ دوای ڕاپەڕینیش هەر ماوە و زیندوبووە، تا دوای پرۆسەی ئازادی عێراق ٢٠٠٣ ئینجا بە سزای ڕەوای خۆی (مەرگ) دەگەیەنرێت!

بۆ ئەو کەسانە‌ی قوربانییان بە گیانی خۆیان داوە لە زۆربەی شوێنەکان بە (شەهید) ناوزەدی کردون، کە بەڕای من لە ڕووی کەلتوری کۆمەڵایەتی و سیاسیی کوردەوە باشترین وشەیە، کەچی لە هەندێک جێگەدا دەڵێت (کوژران) ل٤٣٣، یان دەڵێت (گیانیان بە خشی) ل٣٨٥. بۆ نوسەرێک کە ئایدۆلۆجییەکی دیاریکراوی هەبێت، باشترە، یەک زاراوەی پە‌سە‌ند لای خۆی، بەکار ببات.

نوسەر ڕەخنەی توند لە سەرکردایەتی یەکێتی بە گشتی و کۆمەڵە بە تایبەتی دەگرێت، تا دەگاتە ئەوەی ئەم و زۆر لە هاورێکانی لە ناوەڕاستی هەشتاکاندا دەست لە خەبات و رێکخستن بکێشنەوە. وە ئەوان بە هۆکاری سەرەکی ئەوە دەزانێیت، کە (کاروانەکە)یان نەگە‌یشتۆتە ئەو (هەوار)ەی کە ئەمان بە دڵ و بەگیان قوربانییان بۆی داوە و خەباتیان لە پێناودا کردوە، دیارە ئەمە‌ بەشێکی زۆری ڕاستە، بەڵام ئەوەی دەبوو باس کرابا، ئێ خۆ هەر شۆڕش و جوڵانەوەی کورد نەبووە، کە ئاکامەکەی (گاڵ)ی هێناوە، زۆربەی زۆری، گەر نەڵێم هەموو، ئەو ڕاپەڕین و شۆڕشانەی، لای کەمی لە رۆژهەڵاتی دوور و ناوەڕاست و نزیکدا، بەرپا کراون، سەرکەوتوو نەبوون لە گەیشتن بە ئامانجەکانیان، واتە نەگەیشتون بە‌و (هەوار)ەی، کە کاتی خەبات دروشم و ئامانجیان بووە، هەرچەندە سەرکەوتن خۆی شتێکی ڕێژەییە، بەڵام، بە وردبوونەوە و هەڵسەنگاندن بۆ بارودۆخی دوای سەرکەوتنی قۆناغەکە و ئەنجامەکەیدا دەزانین، زۆربەیان رەنگە کەمتر لە نیوەی ئامانجە‌کانیان بەدیهێنا بێت، ئەمە سەرجەم ئەو شۆڕشانەش دەگرێتەوە کە بیری کۆمۆنیزم پاشخانی فیکری و مۆتیڤیان بووە.

بەختیار عە‌لی لە ل٤٢٧ رۆمانی (شاری مۆسیقارە سپییەکان)دا دەنوسێت ((نیشتمان لە کچێک دەچێت، دێوێکی زل و ناشرین ڕفاندبێتی و جوانی ژاکاندبێت، سوارچاکێکیش هاتبێت ڕزگاریبکات، بەڵام شەهوەتی ئەو سوارچاکە بۆ لاقەکردن و ئەتککردنی ئەو کچە کەمتر نییە لە شەهوەتی دێوە‌کان)). بەداخەوە ئەمە لای کەمی بۆ وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و تایبەتیتریش بۆ باشوری کوردستان رێک وا کە‌وتۆتەوە! بە کورتی کاک سالار نەیتوانیوە، وەک نمونەیەکی مادیی مێژوویی تەنها وڵاتێکمان بۆ بنوسێت، کە کاروانەکەیان ڕێبوارەکانی گەیاندبێتە هەوارەکەیان، کە ئامانجیان بووە. بۆیە لام وایە گرفتەکە لە ئاستی مەعریفی و ڕۆشەنبیریی گەلە‌کەشدایە، نەک هەر سەرکردە و ڕێبەرەکان.

ئەم کتێبە شایانی خوێندنەوەیە، بەتایبەت بۆ ئەوانەی وێڵی زانیاریی خەباتی رۆژانی سەخت و مێژووی تێکۆشانی کەرکوکن. دووبارە دەستخۆشی لە کاک سالار رەشید دەکەم بۆ نوسین و بڵاوکردنەوەی ئەم کتێبە گرنگە و سوپاس بۆ دیارییەکەیان.

سەرچاوە:

- ئەو کاروانەی بۆ هەواری ئیمە نەچوو، دەربارەی چەند ئەڵقەیەکی نادیار لە مێژووی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە لە شاری کەرکوك، یادەوەری سالار رشید، چاپخانەی تاران، چاپی یەکەم 2020